

SOMOGYI LAURA
Homo suens, 2009, installáció

a posztmodernizmuson, a dekonstrukción, a feminizmuson és a hetvenes évek más gondolati vívmányain. Ugyanakkor a művészek továbbra is foglalkoznak ezen gondolatmenetekkel, mert úgy érzik, hogy a mondanivalójukat még mindig nem értik teljesen. Tehát Somogyi Laura portréja nagyon is aktuális munka egy olyan korban, mely a képzőművészetet még mindig régi mesterek festményeivel azonosítja.

Mindez egy egyszerű teszttel érzékeltethető. Ha megkérünk valakit, hogy gondoljon egy műalkotásra, szinte mindenkinek egy reneszánsz vagy avantgárd kép vagy szobor fog eszébe jutni. A feminista kritika ezt úgy magyarázza, hogy a művészet maszkulin, modernista kánonja őrzi és biztosítja a férfi géniusok megingathatatlan pozícióját. De mi van azokkal az alkotókkal, akik nem tartoznak a nagy mesterek közé? A hetvenes és nyolcvanas évek feminizmusának nagy vívmánya volt az elveszett festőnők újrafelfedezése, így olyan új művészekkel ismerkedhettünk meg, mint például Artemisia Gentilleschi, akit csak a 'nő Caravaggio'-ként emlegetnek, vagy a Frans Hals-szal versengő Judith Leyster, a manierista Lavinia Fontana vagy olyan impresszionista festők, mint például Mary Cassatt. Somogyi munkája azonban arra kérdez rá, hogy mi történt és történik azokkal a nőkkel, akik nem maszkulin, hanem feminin kifejezőeszközöket használva jelenítették meg gondolataikat. Mi van Bermúdez feleségével, aki varrt és hímzett? Mit csinál a modell, ha – mint Somogyi Laura munkájában is – kísétál a képből, és létezésének már nem az ad értelmet, hogy a férfi tárgyiasult tulajdona lesz, hanem alkotóként akar érvényesülni?³ A hetvenes, nyolcvanas évek művésznői új eszközt, nyelvet találtak üzenetük kifejezésére – a body-art, a performance, a fotográfia és a videó is bekeült a lehetséges eszközök sorába, amelyek képesek a nőiség kinyilvánítására, megfogalmazására. Sőt, a varrás és a hímzés is megtalálható a dada vagy a szüfrasztett mozgalmat követő művésznők eszköztárában. A varrás a feminizmuson kívül azok számára lett közkedvelt kifejező eszköz, akiknek fontos

3 Referencia az angolban használt 'male gaze' teória avagy 'objectification of the subject': az aktív, alkotó, alanyi helyzetből a nő a férftól függő tárgyá alakul át.

a személyes, egyéni és érzékeny részletek megmutatása. Az 1987-ben indult NAMES / AIDS Memorial Quilt című HIV/AIDS projektre tökéletesen illenek ezek a jellemzők. A projektet egy csapat homoszexuális aktivista indította. Célja az volt, hogy méltó emléket állítson az AIDS áldozatainak, és személyes és kollektív szempontból is felhívja a figyelmet az AIDS-problémára. A projekt ember méretű falvédőkből áll: a legutóbb 44.000 darabot terítettek ki összesen 720.000 négyzetméter alapterületen. A falvédőket az elhunyt rokonai, barátai hímezik, varrják, így állítva egy folyamatosan bővülő emlékművet az elhunytaknak.⁴ Somogyi Laura azonban nem varrásra használja a cért, hanem térrajzokat készít tárgyak és emberek körvonalairól, a légies, könnyed anyagból tudatosan, aprólékosan felépített térbeli cértainstallációkat hoz létre. Így lesz művészet a varrás? Lehet-e művészet a varrás? Sok művészeti szakemberben már a varrás szó hangzása is averziókat ébreszt. Talán ez az elutasítás a női tevékenységek, illetve az ezzel sokszor azonosított iparművészet ellen szól. Somogyi esetében a varrás valóban művészetté válik. Első ránézésre csipkeszerű installációkat látunk, fehér, illetve fekete és rózsaszínű fonalból, a téma azonban korántsem annyira rózsaszínű, hiszen a varrógépek mögött sorokban görnyedő, kendős nők körvonalai bontakoznak ki a fonalak közül. Ahogy a dada-terítők, így ezek a munkák is politikai irányba terelnek a nézőt, hiszen megkérdőjelelik a varrás köré épült személyes és társadalmi jelentéseket.

Régebben a varrás a nők személyes kifejezőeszköze volt, a saját testükkel való kapcsolat megerősítése. Egy ruhát megvarrni a nő saját személyiségének kivételét jelentette. Régi regényekben olvashatunk olyan jeleneteket, amikor az örült nő összezaggatja ruháját, vagy ollóval összevagdossa, amit varrt. Ez a saját testkép elleni cselekedetnek, illetve képrombolásnak; ikonoklázmusnak tekinthető. Ma azonban a varrás már korántsem ennyire személyes. A fejlődő országok sweat-shopjaiban történik, ahol az emberek rossz munkakörülmények között, bezsúfolva, éhbérért napi 14-16 órát görnyednek a varrógép fölött. A kiállításon megjelenő muszlim nők egymás mögött ülve, robotolva varrnak olyan ruhákat a jóléti országok plázáinak, amikhez valószínűleg ők maguknak a darab megvarrása után semmi közük nem lesz. Számunkra ugyanúgy teljesen ismeretlenek, mint mi az ő számukra. A varrás személyessége, intimitása elveszik a fogyasztói társadalomban.

Mi természetesen csak a csipkés felszín látjuk, a dekoratív formákat, a rózsaszínűt, a körkörös motívumokat. Abba sem szeretünk belegondolni, hogy milyen áron viseljük magunkon az éppen aktuális ruhadarabokat, hiszen sokkal többet fizetünk és fizet értük a világ, mint annak bolti ára. A kiállításon ilyen és hasonló cseppent sem kellemes gondolatok merülhetnek fel, de az installációk könnyedsége mégis felejteti ezt velünk. A cért és a varró kéz női könnyedsége párosul azzal, ahogy szívesen és könnyedén elfelejtjük jólétünkben az igazi értékeket, és csak ritkán gondolunk bele, hogy mi rejlik a csipkés felszín mögött.

4 További információ a projektről: <http://www.aidsquilt.org/view.htm>

SOMOGYI LAURA
Homo suens, 2009, installáció, részlet

